

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

Warszawa, dn.12.09.2019r.

Dr hab. Kamilla Bargiel-Matusiewicz

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski

ul. Stawki 5/7, 00-183 Warszawa

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Grzegorza Bręczewskiego w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia

Informacje ogólne

Doktor Grzegorz Bręczewski ukończył studia wyższe na kierunku Rehabilitacja Ruchowa (rok 1992, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu) oraz Psychologia (rok 1996, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

W 2002 roku miała miejsce obrona Jego pracy doktorskiej na Wydziale Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego. Promotorem był profesor doktor habilitowany Stanisław Kowalik. Tytuł dysertacji „Spostrzeganie wpływu grupy samopomocy na własny rozwój w procesie rehabilitacji u osób niepełnosprawnych”.

Pracę zawodową związaną z karierą naukową Habilitant rozpoczął od pełnienia funkcji asystenta (w latach 1992-2002) w Zakładzie Psychologii w Katedrze Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Następnie miała miejsca kontynuacja zatrudnienia w wymienionej jednostce naukowej na stanowisku adiunkta (w latach 2002-2013) oraz na stanowisku starszego wykładowcy (w latach 2013-2018).

W latach 2012 – 2017 Habilitant był równolegle zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Lesznie.

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

Zainteresowania naukowe Habilitanta dotyczą psychologii rehabilitacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem teoretycznych rozważań w zakresie modeli ujmowania sytuacji osób niepełnosprawnych z perspektywy psychologicznej; nieformalnej pomocy doświadczanej przez osoby niepełnosprawne w procesie rehabilitacji oraz psychologii aktywności fizycznej.

Charakterystyka osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe Habilitant wskazał monografię pt. Niepełnosprawność i zachowania pomocowe w procesie rehabilitacji. Analiza jakości pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym.

W części stanowiącej omówienie kontekstu teoretycznego badań własnych Habilitant prezentuje psychospołeczne perspektywy ujmowania niepełnosprawności oraz opis zachowań pomocowych fizjoterapeutów jako formy interwencji w sytuację osoby niepełnosprawnej.

Należy zwrócić uwagę, iż treść rozdziału pierwszego monografii habilitacyjnej jest w bardzo wysokim stopniu zbieżna z treściami zawartymi w monografii Habilitanta wydanej w 2010 roku pt. Wybrane psychospołeczne aspekty niepełnosprawności. W kierunku rozwoju wizji procesu rehabilitacji.

Z uwagi na kontynuowanie podjętej problematyki w badaniach omawianych w monografii habilitacyjnej, można by powtórzenie niektórych treści do pewnego stopnia uznać za uzasadnione, szczególnie gdyby Habilitant w istotnym zakresie wprowadził aktualizacje niektórych zagadnień, powołał się na nowe prace w stosunku do prac przytaczanych w monografii z 2010 roku. Tego typu zmiany mają jednak charakter symboliczny. Ewentualne modyfikacje w obrębie tekstu rozdziału pierwszego mają głównie charakter zabiegów lingwistycznych, jak na przykład modyfikacja części zdania wprowadzającego ten sam wątek (*Interesującym przykładem negatywnego oddziaływania środowiska społecznego...* s. 29 - Wybrane psychospołeczne aspekty niepełnosprawności. W kierunku rozwoju wizji procesu rehabilitacji) przy

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

użyciu innego określenia (*Klasycznym przykładem negatywnego oddziaływania środowiska społecznego...* s. 41 - monografia habilitacyjna).

Tego typu przykładów można by podać bardzo wiele.

Również w zakresie odniesienia się do nowych prac w stosunku do prac przytaczanych w monografii z 2010 roku, można uznać, że nie jest ono wystarczające.

Jako jeden z przykładów można by podać odwoływanie się w obu tekstach do tej samej pracy na temat dyskryminacji w podejściu do środowiska osób niesłyszących i niechęci do przyjęcia modelu kulturowego (Lane, 1996). Tymczasem w późniejszym okresie opublikowanych zostało wiele prac poświęconych tej problematyce, jak na przykład prace polskiego badacza Piotra Tomaszewskiego.

Wobec rozprawy habilitacyjnej istnieją oczekiwania (zawarte m.in. w aktach prawnych określających zasady przyznawania stopni naukowych), iż będzie ona stanowiła istotny wkład w budowanie, rozwijanie i weryfikowanie teorii psychologicznych. Praca wymieniona przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe niestety nie spełnia tego wymogu.

Hipotezy, które Habilitant poddał weryfikacji brzmią następująco (s. 92-93):

„Hipoteza I

Fizjoterapeuci z doświadczeniem zawodowym różnią się od studentów fizjoterapii pierwszego i ostatniego roku studiów pod względem spostrzegania perspektyw niepełnosprawności.

Hipoteza II

Fizjoterapeuci różnią się od lekarzy i pielęgniarek pod względem spostrzegania perspektyw niepełnosprawności.

Hipoteza III

Fizjoterapeuci z doświadczeniem zawodowym różnią się od studentów fizjoterapii pierwszego i ostatniego roku studiów pod względem spostrzegania strategii zachowań pomocowych.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Psychologii

Hipoteza IV

Fizjoterapeuci różnią się od lekarzy i pielęgniarek pod względem spostrzegania strategii zachowań pomocowych.

Hipoteza V

Im w większym stopniu personel medyczny spostrzega niepełnosprawność w perspektywie indywidualnej, tym wyższą wartość przypisuje stosowaniu wobec osób niepełnosprawnych wyróżnionych strategii zachowań pomocowych”.

Przytoczone hipotezy są słabo osadzone w teorii psychologicznej. Pierwsze cztery hipotezy dotyczą prostych różnic grupowych oczekiwanych w związku z rodzajem zawodu medycznego oraz zakresem doświadczeń zawodowych, a Habilitant uzasadniając sformułowanie swoich oczekiwań nie odwołuje się w wystarczającym stopniu do teorii psychologicznej. Opis specyfiki studiów na kierunku Fizjoterapia oraz pewne domniemania Autora, co do wpływu studiów i praktyki zawodowej w obszarze medycyny i rehabilitacji na sposób myślenia o niepełnosprawności, nie stanowią wystarczającego zaplecza teoretycznego podjętych badań.

Jedynie hipoteza piąta dotyczy bardziej złożonej relacji pomiędzy zmiennymi, ale tutaj również brak wystarczającego zaplecza teoretycznego do jej sformułowania. Nie jest na dodatek klarownie sformułowana, gdyż nie wynika z niej, czy Habilitant oczekiwał, że w im większym stopniu personel medyczny spostrzega niepełnosprawność w perspektywie indywidualnej, tym wyższą wartość przypisuje stosowaniu wszystkich wyróżnionych strategii zachowań pomocowych czy tylko niektórych.

Dodatkowo opis hipotezy piątej na poziomie operacjonalizacji zmiennych jest niespójny z jej treścią ogólną. Treść ogólna dotyczy stopnia spostrzegania niepełnosprawności w perspektywie indywidualnej, w związku z tym opis tej hipotezy na poziomie prezentacji zmiennych powinien dotyczyć tej konkretnej zmiennej, tymczasem dotyczy wszystkich perspektyw:

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

s. 93 *„Dla hipotezy V założono istnienie związku między: zmienną niezależną spostrzeganie perspektyw niepełnosprawności a zmienną zależną spostrzeganie strategii zachowań pomocowych”.*

Habilitant formułując hipotezy w sposób niewłaściwy posługuje się terminem „założenie”, jak to ma miejsce m.in. w przytoczonym powyżej zdaniu. Habilitant powinien być posłużyć się w tym miejscu np. terminem „oczekiwano” lub „przewidywano”. Analiza tekstu pokazuje, że Habilitant używa terminów „założenie” i „przewidywanie” zamiennie, np. s. 98

„Szukając argumentów do sformułowania własnych przewidywań – hipotez ...”.

Warto podkreślić, że konstrukty te mają odmienny status metodologiczny i taka praktyka nie powinna mieć miejsca.

W części monografii habilitacyjnej poświęconej dyskusji wyników Habilitant odnosi się do postawionych hipotez. Stara się pokazać szerszy kontekst rezultatów ich weryfikacji. Niektóre sformułowania pojawiające się w tej części pracy nie są odpowiednie do wykorzystywania ich w naukowych analizach. Na przykład na stronie 129 akapit pierwszy *„Brak wyraźnego zróżnicowania w spostrzeganiu niepełnosprawności pomiędzy grupami S i SA a F – rozumiany jako brak istotnej zmiany w perspektywie rozumienia istoty niepełnosprawności albo pogłębienia (zwiększenia złożoności poznawczej) zjawiska niepełnosprawności – pomimo oczywistych różnic w poziomie merytorycznej wiedzy, praktycznych umiejętności, a nade wszystko wielu lat samodzielnej pracy może generalnie dziwić, a nawet budzić zwątpienie.”* Tego typu wartościowanie uzyskanych wyników w pracach naukowych nie powinno mieć miejsca.

W interpretacji uzyskanych wyników pojawiają się również pewne niezwerifikowane empirycznie tezy, które należałoby traktować z większą dozą ostrożności, np. na s. 129 w odniesieniu do poziomu świadomości problematyki niepełnosprawności u studentów Fizjoterapii, pojawia się następujący komentarz Habilitanta: *„Gdyby było inaczej, prawdopodobnie większość z nich nie chciałaby wybrać takiego kierunku studiów.”*

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

Habilitant opracował również podsumowanie wniosków z analiz przeprowadzonych badań. Ma ono charakter uporządkowany. W podsumowaniu zostały zawarte także propozycje dalszych badań w obrębie poruszanej problematyki, propozycje nowych rozwiązań na poziomie organizacji działań pomocowych w systemie usług medyczno-rehabilitacyjnych oraz w systemie kształcenia przyszłych specjalistów w tej dziedzinie.

Mimo wymienionych zastrzeżeń dotyczących niniejszej monografii, należy zwrócić uwagę na jej znaczenie dla praktyki w obszarze szeroko rozumianej problematyki rehabilitacji.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Na pozostały dorobek naukowy Habilitanta po doktoracie składają się prace dotyczące problemów badawczych z obszaru psychologii rehabilitacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem teoretycznych rozważań w zakresie modeli ujmowania sytuacji osób niepełnosprawnych z perspektywy psychologicznej; nieformalnej pomocy doświadczanej przez osoby niepełnosprawne w procesie rehabilitacji oraz psychologii aktywności fizycznej.

Tematykę wybranych koncepcji niepełnosprawności wykorzystywanych w obszarze rehabilitacji Habilitant podjął jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora i kontynuował w kolejnych latach również na potrzeby badań zaprezentowanych w rozprawie habilitacyjnej. W okresie po doktoracie Habilitant opublikował siedem prac poświęconych tej problematyce, w tym trzy rozdziały, trzy artykuły oraz jedną monografię.

W obszarze problematyki nieformalnej pomocy (m.in. psychologicznej) doświadczanej przez osoby niepełnosprawne w procesie rehabilitacji, Habilitant w okresie po doktoracie opublikował cztery artykuły oraz jeden rozdział w pracy zbiorowej.

Kolejny obszar poruszany w publikacjach Habilitanta to problematyka psychologii aktywności fizycznej. Na stronie 12 autoreferatu, Habilitant czyniąc

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

wprowadzenie do opisu swoich prac dotyczących tejże problematyki, przywołuje kontekst ich powstania, który stanowiły badania naukowe w ramach grantu KBN pt. Psychospołeczne uwarunkowania aktywności w kulturze fizycznej. Nie podaje jednak nazwiska osoby będącej kierownikiem tego projektu, co moim zdaniem należało zrobić. Prace Habilitanta dotyczące psychologii aktywności fizycznej pokazują znaczenie czynników temperamentalnych i osobowościowych dla funkcjonowania w tej kategorii kontekstu sytuacyjnego. Składają się na nie cztery rozdziały w pracach zbiorowych oraz trzy artykuły w czasopismach naukowych.

Dodatkowy element dorobku Habilitanta stanowią publikacje (dwa artykuły oraz dwa rozdziały) poświęcone aplikacji wiedzy psychologicznej w obszar praktyki sportowej, których głównymi planowanymi odbiorcami w zamyśle Habilitanta mieli być: sportowcy, trenerzy, instruktorzy.

Sumaryczne zestawienie wskaźników dot. dorobku naukowego:

Suma punktów za publikacje po doktoracie według listy MNiSW = 187

Liczba cytowań (bez autocytowań) publikacji według bazy Web of Science: 11

Indeks Hirscha (bez autocytowań) według bazy Web of Science: 2

Udział w konferencjach naukowych

Habilitant był autorem lub współautorem dziesięciu wystąpień konferencyjnych podczas krajowych konferencji naukowych. Uczestniczył również w dwóch międzynarodowych konferencjach, aczkolwiek obie odbywały się na terenie Polski. Świadczy to o przeciętnej aktywności w zakresie dzielenia się swoimi wnioskami z badań z perspektywy wymiany informacji w środowisku naukowym.

Dodatkowo ostatnia aktywność konferencyjna wymieniona przez Habilitanta miała miejsce w roku 2012. Zdecydowanie należy podkreślić zalecenie zwiększenia udziału w ogólnopolskich oraz międzynarodowych wydarzeniach naukowych.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Psychologii

Udział w projektach badawczych oraz inne formy aktywności naukowej

Habilitant nie kierował projektami badawczymi.

Habilitant podaje, że uczestniczył obecnie, aczkolwiek jedynie w roli konsultanta, w projekcie badawczym pt. Budowanie umiejętności społecznych i emocjonalnych w celu zwiększania odporności psychicznej dzieci i młodzieży w Europie. Horyzont 2020 Badania i Innowacje, nr 755175, 2018-2021.

Habilitant nie pełnił funkcji promotora pomocniczego w przewodach doktorskich. Nie był członkiem zespołów eksperckich i konkursowych. Nie odbył także żadnego stażu w krajowym bądź zagranicznym ośrodku naukowym/akademickim.

Szczególnie zastanawia fakt braku udziału Habilitanta w działaniach stowarzyszeń/towarzystw naukowych. Tego typu aktywność z pewnością umożliwiałaby korzystanie w większym stopniu z wymiany informacji w zakresie najnowszych teoretycznych oraz metodologicznych postulatów we współczesnej psychologii.

Ocena osiągnięć dydaktycznych i popularyzatorskich

Osiągnięcia dydaktyczne

Habilitant prowadził liczne zajęcia dydaktyczne z zakresu psychologii. Do większości z nich opracował autorskie sylabusy.

Pełnił również rolę opiekuna naukowego studentów przygotowujących prace licencjackie i magisterskie między innymi na kierunkach Pedagogika, Psychologia, Fizjoterapia.

Osiągnięcia popularyzatorskie

Habilitant jest autorem dwóch artykułów w czasopismach popularnonaukowych. Jest także autorem wystąpień popularyzujących naukę m.in. podczas Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki w latach 2011 i 2013. Brał udział w dyskusjach radiowych i telewizyjnych, m.in. w Radio Merkury Poznań, TVP Poznań. Pełnił również rolę

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Psychologii

konsultanta w zakresie szkoleń sportowców należących do kadry narodowej oraz ich trenerów.

Aktywność dydaktyczną oraz popularyzatorską Habilitanta można określić w związku z powyższymi faktami jako zadowalającą.

Ocena osiągnięć organizacyjnych

Habilitant nie był do tej pory członkiem żadnego zespołu redakcyjnego czasopism naukowych. Nie brał udziału w pracach komitetów konferencji naukowych. Nie należy również do żadnych stowarzyszeń/towarzystw naukowych.

Habilitant opracował dwie recenzje rozdziałów w zbiorach poświęconych psychologii w medycynie. Nie jest to duża liczba. Wielu habilitantów w dziedzinie nauk społecznych ma w swoim dorobku od kilkunastu do kilkudziesięciu recenzji prac naukowych, głównie w polskich oraz zagranicznych czasopismach naukowych.

PODSUMOWANIE

Po dokonaniu analizy otrzymanych materiałów, uważam, że osiągnięcia naukowe oraz pozostały dorobek doktora Grzegorza Bręczewskiego nie spełniają w wystarczającym stopniu wszystkich wymogów związanych kolejnym etapem kariery akademickiej w postaci uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Dr hab. Kamilla Bargiel-Matusiewicz

Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski